

Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας

Δικτύου για την Ψυχική Υγεία των Ρομά

Αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Παραδοτέου D3.2

Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας του
Δικτύου Ψυχικής Υγείας των Ρομά

Έργο SASTIPE

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ρήτρα αποποίησης

Το παρόν Πρωτόκολλο Συνεργασίας αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του Παραδοτέου D3.2 του έργου SASTIPE, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το περιεχόμενο αντανακλά αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών/ριών του. Η Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στο παρόν.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού για την Υγεία και τον Ψηφιακό Τομέα (HADEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο HADEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

Table of Contents

Ρήτρα αποποίησης	2
1. Εισαγωγή	5
Σκοπός του Κώδικα	5
Ρόλος RHM και ΜΗΡ στις Κοινότητες Ρομά	6
Αναγνώριση της Πολιτισμικής Ετερογένειας και της Ιστορίας των Ρομά	7
2. Θεμελιώδεις Ηθικές Αρχές	8
Ακεραιότητα	8
Λογοδοσία	9
Αμεροληψία	10
Σεβασμός Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας	10
Ισότητα και Δικαιοσύνη	11
Εκτίμηση Πολυπολιτισμικότητας και Διαφορετικότητας	11
Εμπιστευτικότητα και Ιδιωτικότητα	12
Ενδυνάμωση και Συμμετοχή της Κοινότητας	12
Διαφάνεια και Ειλικρίνεια	13
Ξεκάθαρη και Αποτελεσματική Επικοινωνία	13
Επαγγελματική Επάρκεια	13
Διαχείριση Μη Ασφαλών ή Ανήθικων Πρακτικών	14
3. Υποχρεώσεις έναντι των Ρομά ωφελούμενων και χρηστών υπηρεσιών	14

**Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας	15
Εθελοντική συμμετοχή και συγκατάθεση μετά από ενημέρωση	15
Αποφυγή στιγματισμού και διακρίσεων	16
Σεβασμός στις παραδοσιακές πολιτισμικές πρακτικές	16
Αναπροσαρμογή των παρεμβάσεων και της επικοινωνίας	17
Πρώθηση της συμμετοχής των χρηστών σε όλες τις διαθέσιμες υπηρεσίες	17
Προστασία ευάλωτων ωφελούμενων	19
4. Δεοντολογικές υποχρεώσεις έναντι της κοινότητας των Ρομά	19
Οικοδόμηση σχέσεων βασισμένων στην εμπιστοσύνη	19
Συμμετοχή σε πολιτισμικά ευαισθητοποιημένα προγράμματα ψυχικής υγείας	20
Συνεργασία με εκπροσώπους της κοινότητας	20
Πρώθηση της ευημερίας και της ανθεκτικότητας της κοινότητας	21
Ο ρόλος της υπεράσπισης	21
5. Ηθικές Υποχρεώσεις στο Πλαίσιο της Βιοϊατρικής Πρακτικής προς τον Εαυτό και τους Συναδέλφους	22
Δια Βίου Μάθηση και Αυτοαξιολόγηση	22
Διατήρηση Επαγγελματικών Ορίων	23
Ο Ρόλος της Εποπτείας και της Υποστήριξης από Ομολόγους	23
Επαγγελματική Εξουθένωση και Ηθική Δυσφορία	24
Δράση Εντός Επαγγελματικών Ορίων	24
Αντιμετώπιση Ανήθικης Συμπεριφοράς	25
6. Διαχείριση, Παρακολούθηση και Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας	26
Εφαρμογή	26
Παρακολούθηση και εποπτεία των δεοντολογικών θεμάτων	27
Τροποποιήσεις και Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας	27

1.Εισαγωγή

Σκοπός του Κώδικα

Ο παρών Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας αποτελεί έναν απλό και πρακτικό οδηγό, σχεδιασμένο για χρήση από Διαμεσολαβητές Υγείας Ρομά/Roma Health Mediators (RHM) και Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας/Mental health professionals (MHP) που εργάζονται με άτομα Ρομά. Ο γενικός του σκοπός είναι να διασφαλίσει ότι η παρεχόμενη φροντίδα ψυχικής υγείας που απευθύνεται σε Ρομά πληθυσμό είναι επιστημονικά τεκμηριωμένη, προσβάσιμη, σέβεται τον πολιτισμό των Ρομά, και βασίζεται στην ισότητα και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Παράλληλα, εκφράζει μια σταθερή δέσμευση για αξιοπρεπή, δίκαιη και με σεβασμό μεταχείριση κάθε ατόμου Ρομά.

Ο Κώδικας αυτός λειτουργεί ως εργαλείο υποστήριξης για τους επαγγελματίες, προκειμένου να διαχειρίζονται ηθικά ή δεοντολογικά σύνθετες καταστάσεις που ενδέχεται να προκύψουν κατά την άσκηση του έργου τους σε κοινότητες Ρομά. Τέτοιες καταστάσεις μπορεί να αφορούν την εξισορρόπηση πολιτισμικών-κλινικών προσδοκιών, την προσεκτική και πλήρως ενημερωμένη συναίνεση, καθώς και τη διαχείριση τυχόν θεσμικά εδραιωμένων διακρίσεων. Μέσα από τις αρχές του, ο Κώδικας διασφαλίζει ότι οι ΜΗΡ και οι RHM ενεργούν με αξιοπιστία, ηθική ακεραιότητα και επαγγελματική υπευθυνότητα, ακολουθώντας ένα κοινό πλαίσιο δεοντολογίας και τιμής, ανεξάρτητα από το εκάστοτε πλαίσιο στο οποίο εργάζονται.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πέρα από τη συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο, ο Κώδικας αποσκοπεί στην καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των επαγγελματιών και των κοινοτήτων των Ρομά. Πολλοί Ρομά – είτε οι ίδιοι είτε οι πρόγονοί τους – έχουν βιώσει επί αιώνες διακριτική μεταχείριση, αδικία και ανισότητα. Αυτές τους οι εμπειρίες έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση μιας βαθιά ριζωμένης δυσπιστίας απέναντι στις δημόσιες υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, απαιτείται μια συνειδητή και αδιάκοπη προσπάθεια οικοδόμησης εμπιστοσύνης που βασίζεται στον σεβασμό, στη δικαιοσύνη και στην αξιοπρέπεια. Ο Κώδικας ενθαρρύνει τους ΡΗΜ και τους ΜΗΡ να εργάζονται με ευαισθησία, συμβάλλοντας στην ενδυνάμωση της κοινότητας, στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το τραύμα επηρεάζει τα άτομα. Πρόκειται για έναν ζωντανό και εξελισσόμενο οδηγό, και όχι για ένα στατικό εγχειρίδιο. Σκοπός του είναι να υποστηρίξει τους επαγγελματίες ώστε να διατηρούν μια στάση διαρκούς μάθησης, να αναστοχάζονται την πρακτική τους, να επανεξετάζουν τις μεθόδους τους και να τις βελτιώνουν, ανταποκρινόμενοι στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες.

Ρόλος ΡΗΜ και ΜΗΡ στις Κοινότητες Ρομά

Οι Διαμεσολαβητές Υγείας Ρομά (ΡΗΜ) διαδραματίζουν έναν ξεχωριστό και ουσιαστικό ρόλο, έχοντας ως αποστολή την παροχή βασικής εκπαίδευσης υγείας στους πληθυσμούς-στόχους. Η συμβολή τους είναι καθοριστική για τη διασφάλιση της πρόσβασης των Ρομά σε έγγραφα ταυτοποίησης, ασφάλιση υγείας, καθώς και σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Παράλληλα, υποστηρίζουν τα Υπουργεία Υγείας στην αποτελεσματικότερη υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης και παρεμβάσεων υγείας που απευθύνονται στους Ρομά, ενώ παράλληλα παρέχουν και εκπαίδευση υγείας στις κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιούνται. Είναι εξοικειωμένοι με τη γλώσσα, τις πεποιθήσεις και τα ήθη των τοπικών κοινοτήτων Ρομά και δύνανται να προσφέρουν

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πολύτιμη υποστήριξη τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά από τις συμβουλευτικές ιατρικές συνεδρίες.

Οι Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας (ΜΗΡ) είναι ειδικοί που προσφέρουν υπηρεσίες με σκοπό τη βελτίωση της ψυχικής υγείας του ατόμου και την αντιμετώπιση ψυχικών διαταραχών. Στο πλαίσιο αυτό, υποστηρίζουν τα άτομα Ρομά μέσω της διάγνωσης και θεραπείας ψυχικών δυσκολιών, παρέχοντας πολιτισμικά ευαίσθητη αξιολόγηση, θεραπευτική παρέμβαση και ψυχοεκπαίδευση, προσαρμοσμένη στις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινότητας.

Τόσο οι ΜΗΡ όσο και οι ΡΗΜ, μέσω της συνεργασίας τους, συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός ουσιαστικού συνδυασμού κλινικής εξειδίκευσης και πολιτισμικής επάρκειας. Η κοινή τους δράση δύναται να συμβάλει στην υπέρβαση προκλήσεων, στη μείωση του στιγματισμού και στην ενίσχυση της αναζήτησης βοήθειας από τα άτομα που τη χρειάζονται, με απώτερο στόχο τη διαμόρφωση ενός ολιστικού συστήματος ψυχοκοινωνικής υποστήριξης που εστιάζει στο άτομο. Η επιτυχία αυτής της συνεργασίας προϋποθέτει τον αμοιβαίο σεβασμό, τη σαφή συναίνεση και συμφωνία ως προς τους ρόλους κάθε μέλους, καθώς και τη συλλογική λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, η διαρκής επικοινωνία και η αποτελεσματική ομαδική εργασία ενισχύουν τον συντονισμό των ενεργειών και διασφαλίζουν την παροχή καλύτερης και πιο ολοκληρωμένης φροντίδας προς τις κοινότητες των Ρομά.

Αναγνώριση της Πολιτισμικής Ετερογένειας και της Ιστορίας των Ρομά

Ο πληθυσμός των Ρομά απέχει πολύ από το να είναι ομοιογενής. Απαρτίζεται από πολλές επιμέρους ομάδες, καθεμία από τις οποίες διαθέτει δική της κουλτούρα, διάλεκτο ή γλώσσα, καθώς και ιδιαίτερες παραδόσεις. Η ιστορία των Ρομά περιλαμβάνει περιόδους δουλείας, καταναγκασμών και εδραιωμένων θεσμικά διακρίσεων. Ο πολιτισμικός αυτός πλούτος και η ιστορική διαδρομή

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

συνιστούν πηγή δύναμης και ανθεκτικότητας, αλλά παράλληλα υπενθυμίζουν την ανάγκη αποφυγής απλουστευτικών αντιλήψεων και γενικεύσεων, καθώς και της προσέγγισης «μία καθολική λύση» στην παροχή φροντίδας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πολιτισμός των Ρομά είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες υπό τις οποίες ζουν. Ο αποκλεισμός και στιγματισμός που βιώνουν εδώ και αιώνες έχουν οδηγήσει σε βαθιά φτώχεια, ελλιπή εκπαίδευση και αυξημένη έκθεση σε παραπληροφόρηση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων υγείας και ψυχικής υγείας. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν αρνητικά τόσο την πρόσβαση των Ρομά στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας όσο και την ποιότητα της φροντίδας που τελικά λαμβάνουν.

Τα ήθη και τα πολιτισμικά έθιμα των Ρομά αντικατοπτρίζουν την ταυτότητά τους – δεν αποτελούν αιτία αποκλεισμού. Οι κοινότητες των Ρομά δεν αποκλείονται από την ψυχική φροντίδα εξαιτίας πολιτισμικών πεποιθήσεων που συνδέουν την ψυχική ασθένεια με το υπερφυσικό ή την προσωπική ατυχία, αλλά εξαιτίας της απουσίας κρατικών πολιτικών που να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τη φτώχεια, τον χαμηλό δείκτη υγειονομικού γραμματισμού και τη συστημική αμέλεια.

Το διαγενεακό τραύμα που απορρέει από τη δουλειά, τον εξαναγκαστικό εκπολιτισμό και τις συνεχιζόμενες διακρίσεις εξακολουθεί να επηρεάζει τη ψυχική υγεία των Ρομά μέχρι σήμερα. Είναι ζωτικής σημασίας οι επαγγελματίες να αναγνωρίζουν αυτή την ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα και να παρέχουν υποστήριξη που επιτρέπει στα άτομα Ρομά να ανακάμψουν, να ενδυναμωθούν και να ανακτήσουν την αίσθηση ελέγχου και αυτό-αποτελεσματικότητας στη ζωή τους. Μια δεοντολογική πρακτική που διέπεται από πολιτισμική ταπεινότητα προϋποθέτει συνεχή αναστοχασμό σχετικά με τις προσωπικές προκαταλήψεις και τις σχέσεις εξουσίας που ενδέχεται να διαμορφώνονται στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης. Ο

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κώδικας, επομένως, υποχρεώνει τους RHM και τους MHP να τιμούν και να διαφυλάσσουν την ιδιαίτερη πολιτισμική κληρονομιά των κοινοτήτων Ρομά, να αναγνωρίζουν τη δύναμή τους και να προστατεύουν το δικαίωμά τους στην υγεία, στην αξιοπρέπεια και στην πλήρη κοινωνική ένταξη.

2. Θεμελιώδεις Ηθικές Αρχές

Οι επαγγελματίες που εργάζονται με πληθυσμούς Ρομά οφείλουν να καθοδηγούνται από ένα ηθικό πλαίσιο, το οποίο λειτουργεί ως θεμέλιο για την παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Το πλαίσιο αυτό απαρτίζεται από βασικές αξίες δεοντολογίας, οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται στην καθημερινή πρακτική, διαμορφώνοντας κάθε πτυχή της επαγγελματικής συμπεριφοράς και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Ακεραιότητα

Η ηθική και η ακεραιότητα αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους της επαγγελματικής πρακτικής. Για τους RHM και τους MHP, αυτό σημαίνει προσήλωση στην αλήθεια και αποφυγή κάθε συμβιβασμού με αδύναμες πεποιθήσεις ή αμφίβολες αρχές. Η ακεραιότητα συνεπάγεται ειλικρίνεια και διαφάνεια, ακόμη και στις πιο απαιτητικές περιστάσεις — όπως, για παράδειγμα, όταν χρειάζεται να εξηγηθεί στους ωφελούμενους ο περιορισμένος αριθμός διαθέσιμων υπηρεσιών ψυχικής υγείας ή να παρουσιαστούν με σαφήνεια οι ενδεχόμενες παρενέργειες μιας θεραπείας.

Η ειλικρίνεια προϋποθέτει, επίσης, το να μην προσποιείται κανείς ότι διαθέτει δεξιότητες που δεν έχει και να τηρεί τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει. Η αρχή αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, δεδομένης της δυσπιστίας που μπορεί να υπάρχει στις κοινότητες των Ρομά απέναντι στους θεσμούς.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Παράδειγμα:

Αν μια οικογένεια Ρομά προσέλθει αναζητώντας ένα «θαυματοουργό» μέσο για να αντιμετωπίσει την ψυχική κρίση του παιδιού της, ο Διαμεσολαβητής Υγείας Ρομά και ο Επαγγελματίας Ψυχικής Υγείας οφείλουν να ανταποκριθούν με ενσυναίσθηση, αλλά και με ειλικρίνεια, εξηγώντας τι είναι εφικτό και ποια μορφή υποστήριξης είναι πραγματικά διαθέσιμη.

Λογοδοσία

Η λογοδοσία αναφέρεται στην προθυμία του επαγγελματία να αναλαμβάνει πλήρως την προσωπική ευθύνη για τα αποτελέσματα των επαγγελματικών του αποφάσεων. Οι ΡΗΜ και οι ΜΗΡ οφείλουν να τεκμηριώνουν με ακρίβεια το έργο τους, να παρακολουθούν την πορεία των περιστατικών και να μεριμνούν για τον κατάλληλο έλεγχο ή επανεξέταση, σε περίπτωση που κάτι δεν έχει ολοκληρωθεί.

Η λογοδοσία δεν αποτελεί μόνο ατομική, αλλά και συλλογική ευθύνη. Στο πλαίσιο των Δικτύων Ψυχικής Υγείας Ρομά (RMHN), οι μηχανισμοί κοινής λογοδοσίας – όπως οι ομαδικές συναντήσεις και οι συλλογικές ανασκοπήσεις περιστατικών – συμβάλλουν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης, της ποιότητας και της από κοινού ευθύνης για τα αποτελέσματα στην ψυχική υγεία.

Παράδειγμα:

Αν κάποιος παραπεμπόμενο περιστατικό διακοπεί και χαθεί από την παρακολούθηση, ο Διαμεσολαβητής Υγείας Ρομά θα πρέπει να καταγράψει τις ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν και να συζητήσει με τον Επαγγελματία Ψυχικής Υγείας τους πιθανούς λόγους για τους οποίους το άτομο δεν συμμετέχει πλέον. Παράλληλα, είναι σημαντικό να διερευνηθεί εάν υπάρχουν

εμπόδια που σχετίζονται με το σύστημα, όπως δυσκολίες πρόσβασης, φαινόμενα διακρίσεων ή επιφυλακτικότητα της οικογένειας.

Αμεροληψία

Οι Ρομά υπήρξαν επί αιώνες στόχος στερεοτύπων και πρακτικών διάκρισης. Οι RHM και οι MHP οφείλουν να αποφεύγουν κάθε μορφή διάκρισης, με απόλυτη προσήλωση στην αρχή της ισότητας. Η αμεροληψία σημαίνει την παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών που είναι πραγματικά ουδέτερες, αντικειμενικές και δίκαιες για όλους.

Οι επαγγελματίες χρειάζεται, επίσης, να είναι σε επαγρύπνηση απέναντι σε ασυνείδητες προκαταλήψεις — όπως η πεποίθηση ότι οι Ρομά θα είναι λιγότερο συνεργάσιμοι ή πιο επιρρεπείς σε ορισμένες καταστάσεις. Η ενεργή, συνειδητή και συνεχής προσπάθεια για αναγνώριση και αντιμετώπιση προκαταλήψεων αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της επαγγελματικής δεοντολογίας.

Σεβασμός Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας

Ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο κάθε ηθικού πλαισίου (Διακήρυξη της Γενεύης, Παγκόσμια Ιατρική Ένωση). Προϋποθέτει ότι οι RHMs και οι MHPs αναγνωρίζουν την ανθρωπιά και την αυτονομία κάθε ατόμου.

Παράδειγμα:

Ένας ηλικιωμένος Ρομά μπορεί να αντιλαμβάνεται την ψυχική ασθένεια με τρόπο διαφορετικό από εκείνον που υιοθετεί η κυρίαρχη ψυχιατρική προσέγγιση. Οι επαγγελματίες οφείλουν να ακούν με σεβασμό αυτές τις αντιλήψεις και, εφόσον δεν προκύπτει κίνδυνος, να ενσωματώνουν τα στοιχεία αυτά σε ένα κοινό πλάνο φροντίδας, που λαμβάνει υπόψη τις πολιτισμικές πεποιθήσεις του ατόμου.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ισότητα και Δικαιοσύνη

Οι ανισότητες στην υγεία είναι συχνό φαινόμενο μεταξύ των Ρομά. Ο ρόλος των επαγγελματιών είναι να αντιστέκονται ενεργά σε αυτή την κατάσταση, προωθώντας τη δίκαιη και ισότιμη κατανομή των πόρων και των υπηρεσιών.

Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει:

- την αντίσταση σε πολιτικές που αποκλείουν τις οικογένειες Ρομά από τη στέγαση ή τα κοινωνικά επιδόματα
- τη συνεργασία με τις τοπικές αρχές ώστε να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση των κοινοτήτων Ρομά σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας
- την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν τις υπηρεσίες

Η έννοια της ισότητας προϋποθέτει επίσης την αρχή της αναλογικότητας — δηλαδή την αναγνώριση ότι διαφορετικά άτομα ξεκινούν από διαφορετικές αφετηρίες και έχουν διαφορετικές ανάγκες.

Εκτίμηση Πολυπολιτισμικότητας και Διαφορετικότητας

Οι κοινότητες των Ρομά διαθέτουν ποικιλία πεπτοιθήσεων, γλωσσών, εθίμων και πρακτικών υγείας. Ως εκ τούτου, οι θεσμοί και οι επαγγελματίες οφείλουν να προσαρμόζουν τις παρεμβάσεις τους σε αυτές τις πραγματικότητες, αντί να αναμένουν από τους Ρομά να προσαρμοστούν σε «τυποποιημένα» συστήματα.

Αυτό προϋποθέτει την κατανόηση του ρόλου που διαδραματίζουν οι πολιτισμικοί κανόνες και του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν για τα μέλη της κοινότητας – για παράδειγμα, η θέση και η σημασία των παραδοσιακών θεραπειών στο πλαίσιο της πολιτισμικής τους πρακτικής.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αν μια οικογένεια Ρομά επιθυμεί να συμπεριλάβει έναν παραδοσιακό θεραπευτή παράλληλα με τη θεραπευτική παρέμβαση του Επαγγελματία Ψυχικής Υγείας, οι επαγγελματίες θα πρέπει να εξετάσουν τρόπους ενσωμάτωσης αυτής της επιλογής με τρόπο στρατηγικό και ισορροπημένο, που σέβεται τον τρόπο με τον οποίο η οικογένεια αντιλαμβάνεται τον κόσμο, χωρίς ωστόσο να τίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια, η ευημερία ή η αποτελεσματικότητα της θεραπείας.

Εμπιστευτικότητα και Ιδιωτικότητα

Η εμπιστοσύνη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη βεβαιότητα ότι τηρείται αυστηρά η εμπιστευτικότητα. Οι Ρομά ωφελοούμενοι ενδέχεται να ανησυχούν ότι η γνωστοποίηση πληροφοριών σχετικά με την ψυχική τους υγεία θα μπορούσε να οδηγήσει σε «κουτσομπολιά» ή στιγματισμό. Οι RHM και οι MHP φέρουν την ευθύνη να προστατεύουν με προσοχή τα προσωπικά δεδομένα, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR), τη σχετική εθνική νομοθεσία και τις προσδοκίες της κοινότητας. Το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα κρίσιμο σε μικρότερες κοινότητες Ρομά, όπου οι φήμες μπορούν εύκολα να διαδοθούν.

Παράδειγμα:

Όταν ένας διαμεσολαβητής βοηθά έναν Ρομά να συμπληρώσει ένα έντυπο αξιολόγησης ψυχικής υγείας, οφείλει να το φυλάσσει σε ασφαλές μέρος και να ενημερώνει με σαφήνεια το άτομο σχετικά με το πώς θα χρησιμοποιηθούν — και πώς δεν θα χρησιμοποιηθούν — οι πληροφορίες του.

Ενδυνάμωση και Συμμετοχή της Κοινότητας

Μια ηθικά ορθή πρακτική δεν περιορίζεται στον σεβασμό του ατόμου, αλλά οφείλει να συμβάλλει ενεργά και στην ενδυνάμωση της κοινότητας των Ρομά στο σύνολό της. Οι RHM και οι MHP διαδραματίζουν καίριο ρόλο ως ενδιάμεσοι

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

φορείς που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των Ρομά στην ανάπτυξη, αξιολόγηση και προσαρμογή στρατηγικών ψυχικής υγείας.

Η συμμετοχή της κοινότητας είναι ζωτικής σημασίας, καθώς ενισχύει το αίσθημα συλλογικής ευθύνης, δίνοντας τη δυνατότητα στους ίδιους τους Ρομά να καθορίζουν τις προτεραιότητές τους και να αμφισβητούν τυχόν συστημικές αδικίες.

Παράδειγμα:

Η δημιουργία μιας συμβουλευτικής επιτροπής υπό την ηγεσία Ρομά, με σκοπό τη συν-διαμόρφωση εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την ψυχική υγεία.

Διαφάνεια και Ειλικρίνεια

Ακόμη και με τις καλύτερες προθέσεις, λάθη μπορούν να συμβούν. Ο Κώδικας Δεοντολογίας απαιτεί από τους RHM και τους MHP να δείχνουν σεβασμό προς τους ωφελούμενους. Όταν, ωστόσο, κάτι πάει στραβά, οφείλουν να ενεργούν με ανοιχτό και ειλικρινή τρόπο, ενημερώνοντας τόσο τους ίδιους τους ωφελούμενους όσο και τους συναδέλφους τους για το τι συνέβη και αναλαμβάνοντας την ευθύνη.

Η διαφάνεια και η ειλικρίνεια αποτελούν θεμελιώδεις αξίες που προάγουν την επαγγελματική ακεραιότητα.

Παράδειγμα:

Σε περιπτώσεις όπου μια παραπομπή καθυστερεί και αυτό επηρεάζει αρνητικά έναν Ρομά ωφελούμενο, οι επαγγελματίες οφείλουν να αναγνωρίσουν το γεγονός, να ζητήσουν συγγνώμη εφόσον χρειάζεται και να αναπτύξουν στρατηγικές που θα μειώσουν τον κίνδυνο επανάληψης στο μέλλον.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ξεκάθαρη και Αποτελεσματική Επικοινωνία

Η ξεκάθαρη επικοινωνία είναι απαραίτητη για τη συνεργασία. Υπερβαίνει τη χρήση της γλώσσας και περιλαμβάνει δεξιότητες ενεργητικής ακρόασης, μη λεκτική επικοινωνία και πολιτισμική προσαρμογή.

Μια τέτοια επικοινωνία πρέπει να είναι απαλλαγμένη από επαγγελματική ορολογία, να χρησιμοποιεί σαφή και κατανοητή γλώσσα, προσαρμοσμένη στο επίπεδο κατανόησης του κάθε ωφελούμενου και της οικογένειάς του. Η θετικότητα και η ευαισθησία αποτελούν βασικά στοιχεία αυτής της διαδικασίας.

Επαγγελματική Επάρκεια

Κανείς δεν γνωρίζει τα πάντα. Είναι σημαντικό τα άτομα που εργάζονται στον τομέα αυτό να συνεχίζουν να αναπτύσσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στον ρόλο τους και να εξασφαλίζουν υψηλής ποιότητας φροντίδα για τους ωφελούμενους.

Οι επαγγελματίες χρειάζεται να αναγνωρίζουν τα όρια των ικανοτήτων τους και να ζητούν τη συμβολή άλλων ειδικών όταν αυτό είναι απαραίτητο. Η συνεργασία και η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ συναδέλφων είναι καίριας σημασίας. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει παραπομπή σε ειδικό ή από κοινού διαχείριση μιας περίπτωσης.

Παράδειγμα:

Η ανάπτυξη ενός εξατομικευμένου πλάνου παρέμβασης για έναν Ρομά με σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεργασίας μεταξύ κλινικού ψυχολόγου και Διαμεσολαβητή Υγείας Ρομά, με στόχο την ενσωμάτωση του πολιτισμικού στοιχείου στη θεραπευτική διαδικασία.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διαχείριση Μη Ασφαλών ή Ανήθικων Πρακτικών

Τέλος, οι ΡΗΜ και οι ΜΗΡ έχουν την ευθύνη να αντιτίθενται σε πρακτικές που θέτουν σε κίνδυνο τους Ρομά ωφελούμενους — όπως η παραμέληση, η διάκριση, η χρήση εξαναγκασμού ή η παροχή υπηρεσιών που αγνοούν τη δυναμική αλληλεπίδραση πολιτισμικών και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων.

Η στάση αυτή απαιτεί θάρρος, αλλά και γνώση των διαδικασιών αναφοράς και των συστημάτων προστασίας.

Παράδειγμα:

Αν ένας Επαγγελματίας Ψυχικής Υγείας παρατηρήσει συνάδελφό του να εμπλέκεται σε χλευασμό του πολιτισμικού συστήματος πεπιοθήσεων ενός Ρομά, οφείλει να παρέμβει ή να αναφέρει τη συμπεριφορά αυτή.

3. Υποχρεώσεις έναντι των Ρομά ωφελούμενων και χρηστών υπηρεσιών

Οι Ρομά διαμεσολαβητές υγείας και οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας έχουν μια κοινή και βαθιά ευθύνη για την επαγγελματική φροντίδα των Ρομά ωφελούμενων και χρηστών υπηρεσιών. Αυτή η ευθύνη πηγάζει από βασικές έννοιες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά πρέπει να υλοποιείται σε συγκεκριμένες πρακτικές.

Προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας

Κάθε Ρομά ασθενής πρέπει να αντιμετωπίζεται άνευ όρων με σεβασμό, συμπόνια και ενσυναίσθηση. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου του ιστορικού πλαισίου περιθωριοποίησης και συστημικού ρατσισμού στον οποίο υποβάλλονται πολλοί Ρομά.

Οι Ρομά Διαμεσολαβητές Υγείας και οι Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας πρέπει να αποφεύγουν ενεργά την πατρωναριστική συμπεριφορά, την παιδικοποίηση

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και τη στερεοτύπηση των Ρομά χρηστών των υπηρεσιών. Πρέπει να ενδυναμώνουν τους Ρομά ωφελούμενους ως εμπειρογνώμονες και να αποδέχονται τις απόψεις τους, ακόμη και όταν αυτές δεν αντιστοιχούν στις τυπικές κλινικές προοπτικές.

Παράδειγμα:

Επειδή το «κακό μάτι» ήταν τόσο σημαντικό μέρος της αντίληψης ενός ατόμου Ρομά για τις αντιδράσεις και τα συμπτώματα του τραύματος, θα πρέπει να αναπτυχθεί ένας διάλογος σχετικά με αυτό, χρησιμοποιώντας τις πολιτισμικά εγγενείς περιβαλλοντικές εξηγήσεις σε συνδυασμό με τις βιολογικές, και όχι σε βάρος αυτών.

Εθελοντική συμμετοχή και συγκατάθεση μετά από ενημέρωση

Η ηθική δέσμευση για την ψυχική υγεία των Ρομά απαιτεί πραγματική, εθελοντική δέσμευση. Η συγκατάθεση δεν είναι μια τελετουργική χειρονομία — είναι ένα συνεχές, συνειδητό και, πάνω απ' όλα, θεμελιώδες δικαίωμα των ασθενών.

Οι ΡΗΜ και ΜΗΡ πρέπει:

- να περιγράφουν τις παρεμβάσεις με απλά λόγια
- να ελέγχουν τον βαθμό κατανόησης
- να καθιστούν σαφές ότι οι ασθενείς μπορούν να αποχωρήσουν ανά πάσα στιγμή
- να απέχουν από οποιαδήποτε μορφή εξαναγκασμού ή αθέμιτης επιρροής

Η συναίνεση πρέπει να επανεξετάζεται περιοδικά, ειδικά σε περιπτώσεις μακροχρόνιων σχέσεων φροντίδας.

Παράδειγμα:

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μια γυναίκα Ρομά που συναινεί να αναζητήσει ψυχολογική συμβουλευτική πρέπει να της υπενθυμίζεται σε κάθε βήμα ότι μπορεί να σταματήσει, να αλλάξει ή να τερματίσει τις συνεδρίες ανά πάσα στιγμή, χωρίς συνέπειες.

Αποφυγή στιγματισμού και διακρίσεων

Οι Ρομά συχνά αντιμετωπίζουν έντονο στιγματισμό — όχι μόνο ως ευάλωτη ομάδα πληθυσμού, αλλά και ως άτομα με ανάγκες ψυχικής υγείας. Οι RHM και οι MHP έχουν την ηθική ευθύνη να:

- αμφισβητούν τις αρνητικές ταμπέλες («τρέλός», «επικίνδυνος»)
- να αποθαρρύνουν ενεργά τους αντιτιθέμενους από τη χρήση γλώσσας ή αφηγήσεων που αποδίδουν την ευθύνη για τις ψυχικές ασθένειες στα πολιτισμικά ή κοινωνικά πρότυπα των Ρομά
- να διδάσκουν τα άλλα μέλη της κοινότητας ότι η ψυχική υγεία είναι ένα ιατρικό, κοινωνικό και ψυχολογικό ζήτημα και όχι ηθική αδυναμία

Παράδειγμα:

Εάν ένας έφηβος Ρομά διστάζει να δεχτεί βοήθεια λόγω φημών για «τρέλα», ο RHM και ο MHP θα πρέπει να είναι προνοητικοί, ενημερώνοντας την οικογένεια ότι η κατάθλιψη δεν είναι «τρέλα» και ότι είναι φυσιολογικό να δεχτεί βοήθεια.

Σεβασμός στις παραδοσιακές πολιτισμικές πρακτικές

Οι κοινότητες των Ρομά μπορεί επίσης να προσφεύγουν σε παραδοσιακούς θεραπευτές, φυτικές θεραπείες ή οικογενειακούς μηχανισμούς. Το ηθικό είναι να σεβαστούμε την πρακτική, εκτός εάν υπάρχει σαφής σύγκρουση με την ασφάλεια ή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όταν είναι σκόπιμο, οι επαγγελματίες πρέπει να συνεργάζονται με τους παραδοσιακούς θεραπευτές ή, τουλάχιστον, να τους αναγνωρίζουν στο σχήμα του ωφελούμενου.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρώθηση της συμμετοχής των χρηστών σε όλες τις διαθέσιμες υπηρεσίες

Οι Ρομά ωφελούμενοι θα πρέπει να εμπλέκονται σε όλα τα επίπεδα της φροντίδας:

- καθορισμός στόχων
- επιλογές θεραπείας
- προγραμματισμός
- αξιολόγηση των υπηρεσιών

Η εμπλοκή δημιουργεί εμπιστοσύνη, βελτιώνει τα αποτελέσματα και σέβεται την αυτοδιάθεση.

Παράδειγμα:

Ένας έφηβος Ρομά μπορεί να αποφασίσει αν η οικογενειακή συμβουλευτική ή η υποστήριξη από ομότιμους του είναι πιο κατάλληλη, αντί για τον τύπο θεραπείας που προτείνεται από έναν επαγγελματία.

Διαχείριση διττών σχέσεων και ορίων

Επειδή οι ΡΗΜ συχνά προέρχονται από τα ίδια μέρη με τους πληθυσμούς που εξυπηρετούν, τα όρια μπορούν εύκολα να γίνουν ασαφή. Η πολιτισμικά ευαίσθητη φροντίδα απαιτεί από τους ΡΗΜ να διατηρήσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα, ώστε να μπορούν να ισορροπούν μεταξύ του σεβασμού των πολιτισμικών κανόνων και της εισαγωγής των αναγκών υγειονομικής περίθαλψης.

Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν:

- σαφή εξήγηση των επαγγελματικών ορίων
- διάκριση μεταξύ φιλίας και ρόλου του διαμεσολαβητή

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- εποπτεία όταν τα όρια αμφισβητούνται

Παράδειγμα:

Ένας ΡΗΜ που ζει κοντά σε έναν ωφελούμενο πρέπει να εξακολουθεί να τηρεί την εμπιστευτικότητα και να απέχει από συζητήσεις σχετικά με την υπόθεση σε συναθροίσεις της γειτονιάς.

Προστασία ευάλωτων ωφελούμενων

Ορισμένοι Ρομά ωφελούμενοι μπορεί να είναι εξαιρετικά ευάλωτοι, όπως εκείνοι με σημαντικές διαταραχές ψυχικής υγείας ή ιστορικό κακοποιητικών σχέσεων. Οι ΡΗΜ και οι ΜΗΡ πρέπει να διαθέτουν μηχανισμούς προστασίας για την προστασία των συγκεκριμένων:

- αναγνώριση προειδοποιητικών σημείων κακοποίησης
- αναφορά ανησυχιών μέσω των κατάλληλων διαδικασιών
- εξισορρόπηση της εμπιστευτικότητας με τις ανάγκες ασφάλειας

4. Δεοντολογικές υποχρεώσεις έναντι της κοινότητας των Ρομά

Οι ΡΗΜ και ΜΗΡ έχουν δεοντολογική υποχρέωση έναντι ολόκληρης της κοινότητας των Ρομά και όχι μόνο έναντι κάθε μεμονωμένου χρήστη των υπηρεσιών τους. Μία από τις ευθύνες του επαγγελματία είναι να προάγει την ευημερία, την ανθεκτικότητα και την κοινωνική συνοχή της κοινότητας και να καταβάλλει προσπάθειες για την εξάλειψη του στιγματισμού, των διακρίσεων και του συστημικού αποκλεισμού των Ρομά.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οικοδόμηση σχέσεων βασισμένων στην εμπιστοσύνη

Η ανάπτυξη εμπιστοσύνης και η διατήρηση δεοντολογικών σχέσεων με τις κοινότητες Ρομά είναι θεμελιώδης για την ορθή πρακτική. Αυτό περιλαμβάνει:

- να είναι κανείς ορατός και συνεπής στις προσπάθειές του
- να τηρεί τις υποσχέσεις και τις δεσμεύσεις του
- να επιδεικνύει σεβασμό για τα πολιτισμικά σύμβολα, τις παραδόσεις και τις κοινωνικές πρακτικές
- ισορροπία, ειλικρίνεια και ευθύτητα στις προθέσεις

Παράδειγμα:

Ένας πάροχος ψυχικής υγείας που συμμετέχει τακτικά σε εκδηλώσεις και γιορτές της κοινότητας μπορεί να θεωρηθεί σύμμαχος και όχι εξωτερική επιβλητική αρχή.

Συμμετοχή σε πολιτισμικά ευαισθητοποιημένα προγράμματα ψυχικής υγείας

Η ανάπτυξη παρεμβάσεων ψυχικής υγείας με μέλη των κοινοτήτων Ρομά είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η συνάφεια, η πολιτισμική αποδοχή και η αποτελεσματικότητα. Πολιτισμική συνάφεια σημαίνει ότι οι υπηρεσίες:

- προσαρμόζονται στις τοπικές λαϊκές πεποιθήσεις και θεραπευτικές πρακτικές ως μη επεμβατικές, όπου δεν προκαλούν βλάβη
- ευθυγραμμίζονται με τις καθημερινές πρακτικές, τις αξίες και την οικογενειακή δομή των κοινοτήτων Ρομά
- αποφεύγουν τη μεταφορά μοντέλων φροντίδας από αλλού χωρίς τοπική προσαρμογή

Παράδειγμα:

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι συνεδρίες ψυχοεκπαίδευσης μπορούν να πραγματοποιούνται σε οικείους χώρους της κοινότητας, σε μορφή ομάδας για την οικογένεια και τους ωφελούμενους και όχι ως ατομική θεραπεία.

Συνεργασία με εκπροσώπους της κοινότητας

Οι βασικοί εκπρόσωποι των Ρομά κοινοτήτων, όπως οι σεβαστοί πρεσβύτεροι, οι αρχηγοί των οικογενειών, οι ενώσεις Ρομά και οι διαμεσολαβητικοί φορείς, πρέπει να συμμετέχουν ενεργά. Αυτού του είδους οι συνεργασίες συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αισθήματος ιδιοποίησης των προγραμμάτων ψυχικής υγείας από την κοινότητα και στη στήριξη της αμοιβαίας λογοδοσίας.

Οι επαγγελματίες πρέπει:

- να προσκαλούν εκπροσώπους της κοινότητας στο τραπέζι σχεδιασμού και αξιολόγησης του προγράμματος
- να αναπτύσσουν από κοινού πολιτισμικά κατάλληλο υλικό
- να συμμετέχουν στις τοπικές επιτροπές ή συμβουλευτικές ομάδες των Ρομά

Παράδειγμα:

Η σύσταση μιας διευθύνουσας επιτροπής με εκπροσώπους RHM, MHP και ηγετών της κοινότητας των Ρομά θα επιτρέψει την παροχή υπηρεσιών με πολιτισμική ευαισθησία και θα συμβάλλει στη βιωσιμότητα του προγράμματος.

Προώθηση της ευημερίας και της ανθεκτικότητας της κοινότητας

Όπως και οι ατομικές ανάγκες, πρέπει να ικανοποιούνται και οι ανάγκες της κοινότητας των Ρομά. Οι RHM και οι MHP έχουν ηθική ευθύνη να προασπίζουν την υγεία της κοινότητας. Αυτό περιλαμβάνει:

- Ευαισθητοποίηση/ ενημέρωση της κοινότητας και ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την ψυχική υγεία
- Δημιουργία και προώθηση δικτύων αλληλοϋποστήριξης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Ανάπτυξη μηχανισμών αντιμετώπισης των προβλημάτων της κοινότητας των Ρομά
- Προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής

Παράδειγμα:

Ένας Ρομά διαμεσολαβητής υγείας θα μπορούσε να υποστηρίξει ομάδες αλληλοβοήθειας στις οποίες οι Ρομά μοιράζονται εμπειρίες αντιμετώπισης του στρες ή του τραύματος - μια δραστηριότητα που ενισχύει τις θετικές αντιδράσεις στην υγεία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Ο ρόλος της υπεράσπισης

Οι δραστηριότητες των Διαμεσολαβητών Υγείας των Ρομά (RHM) και των Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας (MHP) πρέπει να βασίζονται σε αρχές, συμπεριλαμβανομένης της υπεράσπισης. Εκτός από την προώθηση της ψυχικής υγείας, είναι ζωτικής σημασίας η αυτονομία, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ισότητα, καθώς και η ενδυνάμωση και η συμμετοχή των Ρομά στη χάραξη πολιτικών για την ψυχική υγεία. Επιπλέον, οι RHM και οι MHP πρέπει να είναι ενήμεροι και να παρακολουθούν τα πιθανά εμπόδια πρόσβασης στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, και αυτά πρέπει αποτυπώνονται. Πρέπει επίσης να διασφαλίζουν τη συμμετοχή των Ρομά στη λήψη δημόσιων αποφάσεων και να καταδικάζουν κάθε διάκριση που συμβαίνει σε θεσμικές διαδικασίες.

Παράδειγμα:

Οι MHP μπορούν να υποστηρίξουν μια Ρομά ΜΚΟ για να προωθήσει υπηρεσίες που λαμβάνουν υπόψη τις πολιτισμικές ανάγκες σε περιφερειακές ή εθνικές συναντήσεις σχεδιασμού της υγείας.

5. Ηθικές Υποχρεώσεις στο Πλαίσιο της Βιοϊατρικής Πρακτικής προς τον Εαυτό και τους Συναδέλφους

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τα άτομα που εργάζονται σε συναισθηματικά, πολιτισμικά και διανοητικά πολύπλοκα περιβάλλοντα οφείλουν να ενεργούν με ηθική ακεραιότητα, τόσο σε προσωπικό όσο και σε διαπροσωπικό επίπεδο.

Η ηθική στάση των Διαμεσολαβητών Υγείας Ρομά (RHM) και των Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας (ΜΗΡ) πρέπει να εκτείνεται πέρα από τη σχέση τους με τα άτομα και τις κοινότητες Ρομά. Εξίσου σημαντικός είναι ο τρόπος με τον οποίο σέβονται και αναλαμβάνουν ευθύνη για το έργο των συναδέλφων τους, καθώς και η δέσμευσή τους για συνεχή επαγγελματική εξέλιξη και δια βίου μάθηση.

Δια Βίου Μάθηση και Αυτοαξιολόγηση

Εφόσον μια επαγγελματική πρακτική θεωρείται αρκετά σημαντική ώστε να ασκείται από εξειδικευμένους επαγγελματίες, τότε θα πρέπει να υποστηρίζεται από συστηματική εκπαίδευση και επιθυμία για μάθηση.

Οι επαγγελματίες στον τομέα ενθαρρύνονται να αναπτύσσουν δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις που αφορούν τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στα πλαίσια της ψυχικής υγείας. Αυτοί οι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μέσω:

- Συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης με θέμα την ψυχική υγεία και τις ιδιαιτερότητες των κοινοτήτων Ρομά
- Συμμετοχής σε εποπτικές ομάδες και ομάδες αναστοχασμού
- Δεκτικότητας στην ανατροφοδότηση και ικανότητας προσαρμογής της επαγγελματικής πρακτικής, όπου οι συνθήκες το απαιτούν

Παράδειγμα:

Ένας επαγγελματίας ψυχικής υγείας ερευνά παραδοσιακές μεθόδους θεραπείας που εφαρμόζονται στις κοινότητες Ρομά, προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα την επιφυλακτικότητα ενός Ρομά πελάτη απέναντι στις προτεινόμενες φαρμακευτικές αγωγές του ψυχιάτρου.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διατήρηση Επαγγελματικών Ορίων

Οι επαγγελματίες οφείλουν να επικοινωνούν με συναδέλφους, ωφελούμενους και μέλη της κοινότητας με άμεσο τρόπο και με σεβασμό. Όσοι εργάζονται με κοινότητες Ρομά αναμένεται επιπλέον να:

- Αποφεύγουν διπλές σχέσεις που ενδέχεται να δυσχεραίνουν την τήρηση των επαγγελματικών ορίων ή να αποπροσανατολίσουν από τους θεραπευτικούς στόχους
- Διατηρούν επαγγελματισμό σε όλες τις μορφές συνεργασίας — επίσημες ή ανεπίσημες — και κατά την εργασία τους με τις κοινότητες Ρομά

Παράδειγμα:

Ένας θεραπευτής αποφεύγει να εκφράζει προσωπικές του απόψεις κατά τη διάρκεια των συνεδριών.

Ο Ρόλος της Εποπτείας και της Υποστήριξης από Ομολόγους

Είναι κομβικής σημασίας να παρέχεται στους επαγγελματίες εποπτεία, ιδίως όταν εργάζονται με:

- Πολύπλοκες περιπτώσεις, όπου τα κλινικά χαρακτηριστικά συνδυάζουν στοιχεία ψυχοπαθολογίας με κοινωνικά διαμορφωμένες παθολογίες ή όπου τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά συγκρούονται με τη συνιστώμενη κλινική προσέγγιση
- Ηθικά διλήμματα ή ασάφεια σε σχέση με τις παρεμβάσεις που εξετάζονται
- Ψυχολογική καταπόνηση λόγω φόρτου εργασίας ή της φύσης του αντικειμένου

Η εποπτεία μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη μείωση των λαθών και στην αποφυγή επαγγελματικής εξουθένωσης (burnout).

Παράδειγμα:

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένας επαγγελματίας καλείται να συνεργαστεί με μια νεαρή μητέρα Ρομά που εμφανίζει συμπτώματα κατάθλιψης, έχει υποστεί σωματική κακοποίηση από τον σύζυγο και εξαρτάται οικονομικά από αυτόν.

Επαγγελματική Εξουθένωση και Ηθική Δυσφορία

Η πρόληψη και η διαχείριση της επαγγελματικής εξουθένωσης και της ηθικής δυσφορίας είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη της ικανότητας λήψης πρωτοβουλιών.

Η εργασία στον τομέα της ψυχικής υγείας είναι απαιτητική, ιδιαίτερα σε πλαίσια που αφορούν περιθωριοποιημένες κοινότητες. Πολλοί επαγγελματίες ενδέχεται να χάσουν την ικανότητά τους για ενσυναίσθηση, να εξαντληθούν ή να τραυματιστούν ψυχικά.

Οι επαγγελματίες οφείλουν να:

- Αναγνωρίζουν συμπτώματα εξουθένωσης ή ψυχικής δυσφορίας στον εαυτό τους και στους συναδέλφους τους
- Αναζητούν επαγγελματική βοήθεια, να ξεκουράζονται και να κάνουν διαλείμματα όταν είναι απαραίτητο
- Ενθαρρύνουν την αυτοφροντίδα και την ψυχολογική ασφάλεια στο πλαίσιο της ομάδας

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) και η ΕΡΡΑ υπογραμμίζουν τη σημασία της ψυχικής ευημερίας των επαγγελματιών ως θεμελιώδες στοιχείο για μια ηθική και βιώσιμη πρακτική.

Δράση Εντός Επαγγελματικών Ορίων

Οι επαγγελματίες πρέπει να έχουν επίγνωση του ρόλου, της κατάρτισης και των ορίων των αρμοδιοτήτων τους. Αυτό συνεπάγεται:

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Τη διασύνδεση των ατόμων με τις κατάλληλες υπηρεσίες (π.χ. νομικές, ψυχιατρικές, κοινωνικές), όταν οι ανάγκες ξεπερνούν το πεδίο εξειδίκευσης ή εμπειρίας τους
- Την αποφυγή διάγνωσης, θεραπείας ή παρέμβασης πέρα από το επιτρεπόμενο επαγγελματικό τους πλαίσιο

Παράδειγμα:

Ένας ΡΗΜ αναγνωρίζει ότι ένα άτομο παρουσιάζει συμπτώματα κατάθλιψης και συνεργάζεται με ΜΗΡ για την κατάλληλη παραπομπή και υποστήριξη.

Αντιμετώπιση Ανήθικης Συμπεριφοράς

Η αντιμετώπιση καταχρηστικής συμπεριφοράς ή διακρίσεων απαιτεί θάρρος και είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ενός επαγγελματικού περιβάλλοντος που θα διαπνέεται από ηθική και σεβασμό.

Οι επαγγελματίες πρέπει να:

- Συνδράμουν στην αναφορά ανάρμοστων, καταχρηστικών συμπεριφορών ή όταν εντοπίζουν διακρίσεις, μέσω κατάλληλων εσωτερικών ή θεσμικών διαύλων επικοινωνίας
- Παρεμβαίνουν, όταν αυτό είναι εφικτό και ασφαλές
- Προασπίζουν τα δικαιώματα των πελατών και των κοινοτήτων, ακόμη και εάν αυτό συνεπάγεται την ανάγκη να προειδοποιήσουν συναδέλφους ή θεσμούς για τις εντοπιζόμενες παραβάσεις.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το πρότυπο αυτό αντικατοπτρίζει τη θέση των ΑΡΑ, ΗCPC και ΠΟΥ ότι, σε περίπτωση παραβίασης δεοντολογικών κανόνων, η σιωπή ισοδυναμεί με βλάβη και υπάρχει ηθική υποχρέωση για δράση.

6. Διαχείριση, Παρακολούθηση και Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας

Εφαρμογή

Ο Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας θα ενσωματωθεί προληπτικά στη λειτουργία των Δικτύων Ψυχικής Υγείας Ρομά που έχουν συσταθεί στις χώρες εταίρους. Λαμβάνοντας υπόψη το πολιτισμικό πλαίσιο, η εφαρμογή του μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω επιτυχούς, ηθικής, διαφανούς και πολιτισμικά ευαίσθητης συνεργασίας μεταξύ ΡΗΜ,ΜΗΡ, καθώς και άλλων επαγγελματιών υγείας από δομές της κοινότητας.

Η εφαρμογή του Κώδικα περιλαμβάνει:

- Διάδοση και εξοικείωση:

Τα μέλη του Εθνικού Δικτύου (ΡΗΜ, ΜΗΡ, προσωπικό Κέντρων Κοινότητας σε Παράστημα Ρομά, εργαζόμενοι σε δημόσιες υπηρεσίες ψυχικής υγείας) θα λάβουν τον Κώδικα Δεοντολογίας στη μητρική τους γλώσσα.

- Ενσωμάτωση σε εκπαιδευτικά προγράμματα:

Ο Κώδικας θα ενσωματωθεί στο εκπαιδευτικό υλικό για τα προγράμματα ΡΗΜ και ΜΗΡ. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι θα είναι η ανάπτυξη των εννοιών των ηθικών υποχρεώσεων, η συζήτηση ενός μοντέλου περίπτωσης και η ανάπτυξη εργαλείων για την επίλυση δεοντολογικών διλημάτων.

- Χρήση στην καθημερινή πρακτική:

Οι επαγγελματίες ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν τον Κώδικα Δεοντολογίας ως σημείο αναφοράς για θέματα όπως οι παραπομπές, η επαφή με τον

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ωφελούμενο, η διεπιστημονική συνεργασία και η αναφορά προβληματισμών ή ανησυχιών.

- Κοινοποίηση στην Διαδικτυακή Πλατφόρμα:

Ο Κώδικας Δεοντολογίας θα βρίσκεται διαθέσιμος στην Διαδικτυακή Πλατφόρμα με τη μορφή αρχείου και θα συμπεριλαμβάνεται στην κατηγορία e-learning.

Παρακολούθηση και εποπτεία των δεοντολογικών θεμάτων

Σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας και της λογοδοσίας, η εφαρμογή του Κώδικα θα περιλαμβάνει τόσο επίσημους μηχανισμούς όσο και διαδικασίες που καθορίζονται από την κοινότητα για την παρακολούθηση του βαθμού εφαρμογής του:

- Σημεία επαφής για δεοντολογικά ζητήματα (προαιρετικά):

Κάθε εθνικό δίκτυο θα μπορούσε να λειτουργεί ως σημείο επαφής για την παροχή άτυπης συμβουλευτικής, δεοντολογικής καθοδήγησης ή για την πρώτη συζήτηση σχετικών προβληματισμών.

- Ενσωμάτωση στις συναντήσεις του δικτύου:

Δεοντολογικά ζητήματα ή ερωτήματα θα μπορούσαν επίσης να προστεθούν στην ημερήσια διάταξη των συντονιστικών ή αναστοχαστικών συναντήσεων των εθνικών δικτύων.

Τροποποιήσεις και Αναθεώρηση του Κώδικα Δεοντολογίας

Ο Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Δεοντολογίας είναι ένα «ζωντανό» έγγραφο που οφείλει να προσαρμόζεται στις νέες προκλήσεις, τα εμπειρικά δεδομένα και τις νομικές εξελίξεις σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

Η διαδικασία αναθεώρησης περιλαμβάνει:

- Διαδικασία Αναθεώρησης του Κώδικα Δεοντολογίας με Συμμετοχική Προσέγγιση:

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ολόκληρος ο Κώδικας Δεοντολογίας θα αναθεωρηθεί τουλάχιστον μία φορά μέχρι τον 36ο μήνα (δηλαδή έως τη λήξη του έργου) από τον συντονιστή του Πακέτου Εργασίας 3 (ΑμΚΕ Αγκαλιά) σε συνεργασία με τους εταίρους από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Η διαδικασία αυτή θα περιλαμβάνει:

- ο Συγκέντρωση απόψεων και προτάσεων από Διαμεσολαβητές Υγείας Ρομά και Επαγγελματίες Ψυχικής Υγείας
- ο Συμβολή των συνεργαζόμενων μελών και των εμπλεκόμενων τοπικών φορέων
- ο Ενσωμάτωση νέων πρωτοκόλλων, νομοθετικών τροποποιήσεων και πολιτισμικά εξειδικευμένων θεμάτων
- Προσαρμογές ανά χώρα:

Κάθε χώρα μπορεί να προτείνει προσαρμογές που να ανταποκρίνονται στο δικό της τοπικό πλαίσιο, το σύστημα υγείας, το νομικό καθεστώς ή το πολιτισμικό πλαίσιο. Όλες οι τροποποιήσεις θα πρέπει να σέβονται τις βασικές ηθικές αρχές του κοινού Κώδικα Δεοντολογίας.

- Βιωσιμότητα μετά τη λήξη του έργου:

Προτείνεται κάθε Εθνικό Δίκτυο να διατηρήσει και να συνεχίσει την εφαρμογή και διάδοση του Κώδικα Δεοντολογίας και μετά την ολοκλήρωση του έργου. Συνιστάται στους εταίρους να διασφαλίσουν τη διάδοση του σε υπηρεσίες υποστήριξης των Ρομά και σε δομές ψυχικής υγείας.

